Յիսուս ինչու երկար ժամեր կ՛աղօթէր

1: ԽԱԻԱՐԻ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԸ

2: ՀՈԳԻՈՎ ԵՒ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԵԱՄԲ

3: ԱՄԲՈՂՋ ԳԻՇԵՐՆ ԱՆՑՈՒՑ ԱՂՕԹԵԼՈՎ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

4: ԱՂՕԹՔՆԵՐ՝ ԿԸ ՄԵՐԺՈՒԻ՞Ն

5: ՔԱՐԵՐԸ ՊԻՏԻ ԱՂԱՂԱԿԵՆ

6: ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ԱՒԵՏԱՐԱՆ

ԱԼՊԷՌ ՆՈՐԱՏՈՒՆԿԵԱՆ
ՀԱՅ-ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ

2013

ԽԱԻԱՐԻ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԸ

Ժամն ու ժամանակը երկնաւոր լուսատուներու յատուկ միտումնաւոր կարգաւորուած են: Ժամանակը՝ երեւոյթներու յաջորդափոխման կարգն է: Աշխարհի մէջ իւրայատուկ երեւոյթ իր մասնաւոր ժամանակը ունի: Մինիլ, ապրիլ և մեռնիլ, թէ՛ բուսական և թէ կենդանական աշխարհի մէջ: Միակ իրական երեւոյթը, որ անժամանակ է՝ **ՍԷՐՆ Է:**

Սէրը ժամանակ չի գիտեր, անկաշկանդ իր շինիչ դերը կը կատարէ: Ան կրնայ ծաղիկներ բանալ թէ՛ գարնան և թէ ձմրան մէջ, կրնայ սիրել թէ բարեկամը և թէ օտարականը, ան կը գթայ վիրաւոր ցեղակիցը ու նաեւ ինկած թշնամին: Աշխարհի հետ խօսելու միակ լեզուն սէրն է: Սէրը անժամանցելի է, որովհետեւ սիրոյ անձնաւորութիւնը Աստուած՝ Ի՛նքն է և ժամանակի ու տարածութեան սահմանաւորումներէն չի կաշկանդուիր:

Չարը ժամանակաւոր է: Լոյսի և գիտութեան մէջ չի կրնար գործել: Չարին աշխատանքի ժամն ու ժամանակը խաւարի և աղջամուղջի տարածութեան մէջ գործել է, օրինակ, կողոպուտի, թալանի, կաշառակերութեան և անիշխանութեան ժամանակ:

Չարը և ապականութիւնը անարգել կը գործեն և նուաճումներ կ՛արձանագրեն, ո՛չ որովհետեւ զօրաւոր են, այլ՝ որովհետեւ բարին սիրողները, ընդհանրապէս, թոյլ են, անփոյթ և անտարբեր:

Կ՛ուզե՞ս հակակշռել չարը, անզօրութեան մատնել խաւարի իշխանութիւնը, աջակերտէ՛ երկնաւոր Վարդապետին՝ Յիսուս Քրիստոսի: Կ՛ուզե՞ս մերկացնել չարաժպիտ խաբեբան, փոխել խաւարը լոյսի և տրտմութիւնը ուրախութեան: Վարժէ՛ ինքնութիւնդ դառնալ ներողամիտ և ողորմած, որովհետեւ սիրել՝ սրբագործել է չարիքը ներողամտութեամբ: Վրէժը չարին յաղթութիւնն է, իսկ ներելը՝ Բարիին յաղթանակը: Կ՛ուզե՞ս րոպէ մը միայն երջանկութիւն վայելել՝ վրէժ լուծէ. կ՛ուզե՞ս յաւերժօրէն երջանիկ զգալ՝ ներէ՛:

«Ներէ մեզի մեր պարտքերը, ինչպէս մենք ալ կը ներենք մեր պարտապաններուն»--Տէրունական Աղօթքը:

Մարտ. 26, 1993
Տորոնդթօ

“ՀՈԳԻՈՎ ԵՒ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԵԱՄԲ”

Ծանթահարիչ և կայծակնաբոց Ապողոն և Զեւս աստուած ներէ բոլորովին տարբեր է Մարդեղեալ ԱստուածՈրդին: Ան խոնարհած է Իր փառէն ու որպէս պարզ ճամբորդ, ջուր կը խնդրէ Սամարացի կնոջմէ մը: Յիսուսի լուսաճաճանչ նայուածքը Սամարուհի մը չի տեսներ ու ոչ ալ խառնածին հրեայ կին մը, այլ՝ Անոր հայեացքը կը դիտէ անձնաւորութիւն մը որուն Աստուած հաճած է տալ Իր կերպարը և ջողարձակ կայծ մը Իր Ինքնութենէն, որ կը նշանակէ անձնաւորութենէն:

Խիստ հետաքրքրական է տեսնել որ Յիսուս Իր խորհրդազգաց և կրօնահայեաց խօսակցութիւնը կը կատարէ պարզ գեղջուկ կնոջ մը հետ ու ոչ աստուածաբան փարիսեցիներու հետ: Պատճա՞ռը:

Շատ հաւանական է, Յիսուսի ժամանակակից կրօնաւոր դասը այնքա՜ն բարացած էր և դարձած կրանիտեայ, որ Յիսուս փափաք չունէր պայքարիլ անոնց հետ, այլ՝ կը ջանար սիրախանդ գորովով յայտնաբերել Աստուծոյ մարդասէր և ներողամիտ սիրտը անմեղ և մաքուր սիրտերու: Սիրտերու, որոնք պարզ են ու չեն կաճառուած նենգութեամբ և կեղծաւորութեամբ:

Տիեզերական Սէրն ու անճառ Քաղցրութիւնը՝ (բառերու և օրէնքի տափին տակ թաքնուած Աստուածը) փոխանակ յայտնաբերելու մտաւորական Նիկոդեմոս իշխանին, Յիսուս կը բացատրէ զայն Սամարուհիին ըսելով

«Հոգի է Աստուած, և անոր երկրպագողները պէտք է հոգիով և ճշմարտութեամբ երկրպագութիւն ընեն»: --Յով. Դ.26:

Որպէս ներածութիւն, կ՛արժէ բացատրել Ս.Գրային «հոգի» և «ճշմարտութիւն» բառերը իրենց հասկնալի բացատրութեամբ:

«Հոգի» բառը հայերէնի թարգմանուած է եբր. (ru-ahh) և յուն. (pneu-ma): Եբրայերէն, յունարէն «հոգի» բառը գործածական է թէ՛ **«հոգիի»** և թէ **«հովի»** իմաստով: Զոր օրինակ, Յիսուս երբ կ՛ըսէ Նիկոդեմոսին, «Վասնզի հովը կը փչէ ո՛ւր որ ուզէ. դուն անոր ձայն կը լսես, բայց չես գիտեր՝ թէ ուրկէ՛ կու գայ և ո՛ւր կ՛երթայ»--Յով. Գ.8:

Վերոյիշեալ «հով» բառը և նախորդ 6-7-րդ համարներուն «հոգիէն ծնածը հոգի է» նախադասութեան բառերը յունարէնի հարազատ գրութիւններու մէջ, նոյն (pneuma) բառերն են որ փոխն ի փոխ «հոգի» կամ «հով» թարգմանուած են թէ հայերէնի և թէ անգլերէն թարգմանութիւններու մէջ: Սուրբ Գրային նկարագրութեանց մէջ, հոգի, շունչ և հով բառերը միշտ կը գործածուին նոյն իմաստով, զոր օրինակ. «Տէր Աստուած գետնին հողէն շինեց մարդը, և անոր ռնգունիքին կենդանութեան շունչ փչեց, ու մարդը կենդանի հոգի եղաւ»:--Ծննդ. Բ. 7:

Հայերէն գրականութեան մէջ կը գործածենք «ներշնչում» բառը որ կը նշանակէ «ներքին թելադրութիւն, և յղացում վեհ գաղափարներու»: Ոգեւորութիւն (յոյս ներշնչել): Միեւնոյն ատեն կը նշանակէ օդը ներշնչել բիլթով կամ բերանով:

Յիսուս ինչո՞ւ զԱստուած **«հոգիի, շունչի և հովի»** կը նմանցնէ: Որովհետեւ հոգի, շունչ կամ հով, աչքով տեսանելի ինքնայատուկ կերպար չունին: Օդը ինչ ընդունարանի մէջ որ դնես՝ անոր ձեւը կ՛առնէ: Շունչ ըսուած իրողութեան և գոյացութեան՝ վճռական և անդառնալի ձեւ չի տրուիր և ոչ ալ կերպարը կը նկարագրուի: Այլ միայն ուժն ու գործունէութիւնը:

Յիսուս երբ կ՛ըսէ.

Աստուած «Հոգի, Շունչ և Հով» է, որուն ուրկէ գալը և ուր երթալը չես գիտեր Ան ըսել կ՛ուզէ թէ մենք, մարդ-արարածներ, իրաւունք չ՛ունինք սահմանադրելու Անբովանդակելին որ սահմանումէ գերիվեր է: Պատահական է որ հանդիպինք ծանօթ կամ

անձանօթ անձերու որոնց, «Աստուած» բառին ըմբռնումը կը տարբերի մեր կրօնահաւատ սահմանումէ կամ դաւանանքէ:

Այսպիսի պարագաներու ընթացքին, փոխանակ վիճելու անոնց հետ, լաւագոյնը կ՛ըլլայ ջանալ ներթափանցել նորութիւն սեպուած «աստուծոյ» հոգիին թէ ի՞նչ կը ներկայացնէ անոնց «աստուած»ը բարոյակա՛ն տարածութեան մէջ: Ա՛յս դիտանկիւնէն խօսեցաւ Յիսուս Սամարուհիին հետ որպէսզի վճռադատ չ՛ըլլայ ան Աստուծոյ արտաքին կերպարին (օրէնսդրական, արարողական և վարդապետական դաւանութեան) համար, այլ՝ կենսականը Անոր Հոգիի՛ն հանգամանքը, բարեմասնութիւնները և յատկութիւններն են.

«Ս.Հոգիին արդիւնքներն են՝ Սէր, ուրախութիւն խաղաղութիւն, համբերատարութիւն, ազնուութիւն, բարութիւն, հաւատարմութիւն հեզութիւն, ժուժկալութիւն»--Գաղ.Ե.22:

Անհատական անտեսանելի **«Հոգի»ն** կը դառնան տեսանելի իրենց **բարոյակա՛ն** յատկանիշերով: Անտեսանելի Բարի Գոյացութիւնը տեսանելի է Իր ստեղծագո՛րծ երեւոյթով և կերպարանքով երբ խուլերը կը լսեն, կոյրերը կը տեսնեն, բորոտները կը մաքրուին, մահասւոր վաշխառու ագահներ կարեկից կը դառնան ու հանրակիներ՝ սուրբ առաքեալի կը փոխակերպուին:

Յայնժամ Աստուած կ՛երեւի մարդու **հոգեկա՛ն** տեսանելի հորիզոնին վրայ ոչ որպէս կերպարանք մը **օրէնք** մը կամ վարդապետութիւն մը, այլ՝ սիրոյ և ներումի անյիշաչար Ոգիի Անձնականութիւն: Յիսուս կը պատուիրէ Սամարուհիին պաշտել զԱստուած «Ճշմարտութեամբ»: «Ճշմարտութիւն» բառը հրէական ըմբռնումով կը նշանակէ վստահութիւն, հաւատարմութիւն, կայունութիւն և հաստատուած կամ փաստուած իրականութիւն:

Մինչ յունական հասկացողութեամբ «Ճշմարտութիւն»ը կ՛ըմբռնուի «հակառակը ստութեան», այլ խօսքով՝ իրականութիւնը հաստատող, անկեղծութիւն, աննենգութիւն, արդարութիւն և հաւատարմութիւն:

Պաշտել, թէեւ ունի իր արտաքին երեւոյթներն ու արարողութիւնները, սակայն իսկութեան մէջ, ան իմացական կեցուածք մը և հոգեկան դիրքաւորում մըն է հանդէպ Աստուծոյ: Պաշտամունքը, որովհետեւ ունի իր արտաքին երեւոյթները, ան դիւրաւ կրնայ փոխակերպուիլ կեղծ և սուտ արարողութեան և սառն ու օրէնսդրական ծիսակատարութեան: Սոյն անսէր և անհոգի պաշտամունքը, մարդը կ՛այլասերէ և կը ստորնացնէ աւելի քան անբան անասունները և աւելի վայրագ քան վայրի գազանները: Որոնց անհոգի հետեւանքները առարկայականօրէն յայտնի եղան Խաչակրութեան ընթացքին և Հաւատաքննութեան Եղեռնին: Ուստի, «Հոգիով և Ճշմարտութեամբ» զԱստուած պաշտել կը նշանակէ, խոնարհութեամբ ունկնդրել մեր Արարչին և հաղորդուիլ Անոր հետ մեր գերզգայուն կայծ հոգիով, որ իսկութեան մէջ շնորհուած է մեզ Իր կենսածին Շունչով ներշնչելով մեր հողաշէն կառոյցը:

Երբ պետական նախագահ մը այցելէ այլ պետութեան մը, զինք դիմաւորողը կ՛ըլլայ նոյնպէս սոյն պետութեան նախագահը կամ բարձրագոյն անձնաւորութիւնը ու ոչ սպասաւոր մը:

Նոյնպէս երբ Աստուած խոնարհած է դէպի մեզ, Իր Միածնի Մարդեղութեամբ, մե՛նք նաեւ մօտենալու (պաշտելու) ենք Զինք, մեր գերագոյն էութեամբ **(հոգիով և ճշմարտութեամբ)**:

Դիմաւորելու ենք Սրբութիւնն ու Սէրը որ տիեզերքի կենսայորդ Արարիչն է: Ուստի դիմաւորենք զԱստուած (պաշտամունքի ընթացքին) ոչ որպէս ցուրտ ձեւակերպութիւն մը, այլ որպէս Վերանորոգիչը և մեզ Փոխակերպողը դէպի Իր հոգեղէ՛ն **Նմանութեան** և յաւերժութեան:

Մայիս 27 1990 Թորոնթօ

ԱՄԲՈՂՋ ԳԻՇԵՐՆ ԱՆՑՈՒՑ ԱՂՕԹԵԼՈՎ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Մեր Տիրոջ Յիսուս Քրիստոսի սորվեցուցած աղօթքը (Հայր Մեր) Իր աշակերտներուն, ամենէն շատ հինգ վայրկեան կը տեւէ: Յիսուս ինչպէ՞ս ամբողջ գիշեր մը, Աստուծոյ հետ աղօթելով կ՛անցնէ: Մեր Տէրը բազմաթիւ անգամներ աղօթած է, սակայն միայն երկու անգամ յիշատակութիւնը կայ Իր բոլոր գիշերը աղօթելուն:

Ինչպէս բոլորիս ծանօթ է, աղօթքն ու "աղօթել"ը, Յիսուս Քրիստոսով չսկսաւ, այլ նախնիներէ ի վեր մարդ արարած աղօթող էակ մը ճանչցուած է, ըլլայ ան հեթանոս կամ հրեայ:

Լատին և Արեւելեան եկեղեցիներու մէջ, կան տօնական օրեր, երբ հաւատացեալ ժողովուրդը մասնակից կ՛ըլլայ երկար աղօթքներու: Դժբախտաբար այսպիսի խորհրդանշական աղօթքի սովորութիւնը դադրած է Աւետարանական կոչուած եկեղեցիներու արարողութենէն: Արդեօք հարկաւո՞ր է վերադառնալ հաւաքական կամ առանձնական երկար աղօթքներու սովորութեան կամ կարօտութեան:

Ի՞նչ է կամ ի՞նչ պէտք է ըլլայ աղօթքին բնոյթը:

"Աղօթք" բառին զանազան իմաստները՝ յուն. և եբր. կը նշանակեն. 1.-խնդրանք, 2.-աղերս, 3.-պաղատանք, 4.-շնորհ հայցել, 5.-հետազօտել կացութիւն մը, ու նաեւ 6.-փառաբանել և շնորհակալութիւն յայտնել Աստուծոյ:

Բոլոր սրբազան գիրքերը կը վկայեն ու կը յայտարարեն, թէ աղօթքը պէտք է ուղղուի մի միայն Աստուծոյ:

Այս գրութեամբ կ՛ուզենք թափանցել ո՛չ թէ աղօթքի իմաստին, այլ աղօթող Միածնին երկա՛ր աղօթքին որ տեղի ունեցաւ թէ՛ վերոյիշեալ երկու անգամներուն, թէ պայծառակերպութեան և թէ ալ բառասուն օր անապատի ծոմապահութեան շրջանին:

Յիսուս Քրիստոսի վերոյիշեալ դէպք հանգրուանները, մեզի, ըսելիք պատգամ մը ունի՞ն այսօր: Եթէ ունին, ի՞նչ է արդեօք այդ պատգամին խորհրդաւորութիւնը: Սխա՞լ է միթէ խորհրդածել, թէ ներկայ մեքենական և նիւթական ապրելակերպը մեզ (նոյնիսկ ինքզինքնիս հրիստոնեայ դաւանողներս) բջած ու տարած է նիւթականացած բարքերու, և նիւթի պաշտամունքը դարձուցած է գերակշիռ: Միթէ մեր Տիրոջ բաղցրահունչ ձայնը չ՛արձագանգեր 21-րդ դարու սեմին Իր Եկեղեցւոյ հաւատացեալ ժողովուրդին ըսելով.

«Սիմո՛ն Յովնանի, կը սիրե՞ս զիս անոնցմէ աւելի»--Յով.ԻԱ.15:

Յիսուսի վերոյիշեալ հարցումը այն գերբնական կանչն է, որ իւ հոգեխոով խարխափումիդ մէջ, կեանքիդ ուղղութիւն և պայծառութիւն կու տայ: Հոգեկան այն պահն է անձի մը համար, երբ իր սիրականը հարց կու տայ իրեն թէ զինք կը սիրէ՞, ոչ թէ զինք ծառայեցնելու համար, այլ զինք գործակի՛ց դարձնելու և իր անունը վրան դրոշմելու համար:

Աստուած, փոխանակ Իր հրեշտակներուն միջոցով գործելու աշխարհի վրայ, կը փափաքի գործել իւ և իմ միջոցով: Ան կ՛ուզէ բարձրացնել մարդու հանգամանքը հողայնութենէ ու դարձնել զայն հոգեղէնի, մեղանչականէ՝ սրբութեան և օտարականութենէ՝ որդեգրութեան: Աստուած լուռ, սակայն լուսատու հոգիով և զգայուն հոգեմտաւոր մօտեցումով շարունակ կը խօսի Իր հաւատարիմ զաւակներուն և կը հրաւիրէ զանոնք սերտ մտերմութեան: Որովհետեւ Անոր խոր կարօտի Աչքերուն մէջ դուն յաւերժօրէն ներկայ ես:

Միթէ հասած չէ՞ ժամանակը որ հաւատացեալ հրիստոնեայ

կոչուածներ արթննան իրենց առեւտրական, ճարտարարուեստական խօլարշաւ հեւէն, ու փնտռեն աղօթքի և ներամփոփման պահը՝ հոգւոյն ներքնամասը որ ելարանն է սրբութեան ու աստուածային Ներկայութեան:

Աստուածային անճառելի Ներկայութիւնը, Միածին Յիսուս Ի՛նք ալ փնտռեց 40 օր ծոմապահութեամբ և խորհրդածութեամբ. երբ մարդ անմիջական հաղորդակցութեան մէջ կը մտնէ վերի աշխարհի խորհրդաւոր իրականութիւններու ու նաեւ ապագայի ըլլալիքներու հետ, որոնք կը պարգեւեն մարդկային ջաղախին այն բոյրն ու բնոյթը որով հողաշէն մարդը կը դառնայ մարդկայնական և կը ցոլացնէ իր Արարչին Պատկերը ու կը վստահի իր կամքը Անոր բարի կամքին:

Խորհրդաւորութիւն՝ փիլիսոփայական և կրօնական հայեացք, մտածելակերպ, որ նախաքրիստոնէական կրօնքներու պաշտամունքային արարողութիւն մըն էր, խորթ կը թուի կարգ մը 21-րդ դարու քրիստոնեաներուն: Միթէ աղօթելն ու զԱստուած պաշտելն ալ նախաքրիստոնէական և հեթանոսական արարողութիւն մը չէ՞ր:

Ինչո՞ւ աղօթելը խորթ չթուիր հաւատացեալներուն իսկ Աստուծոյ հետ երկար խորհրդածութիւններ և լռութեան մէջ անճառելի Քաղցրութեան հետ խօսակցութիւնը, որ խորհրդաւորութիւն է՝ հոգեկան յափշտակութիւն մը, խոտոր կը նկատուի ներկայ հաւատացեալներուն համար: Մարդկային զգայնիկ հոգին ջերմ աղերս մը ունի ո՛չ միայն Արեւելքի խորհրդաւորութեան հետ, այլ Յիսուս Քրիստոսի Պայծառակերպեա՛լ Ներկայութեան հետ ալ:

Երբ սերտենք Ս.Եկեղեցւոյ հայրապետական նուիրեալներու ապրումները, հոն պիտի տեսնենք նահատակուած սուրբերու կից, նաեւ անհամար մենակեաց ու խառնազգեստ աստուածաբան հեղինակներ և խորհրդապաշտներ:

Դարերու ընդմէջէն կը տեսնենք Ս.Գրիգոր Նարեկացին ծընրադիր Աստուծոյ ներկայութեանը, որուն մէջ խորասուզուած է իր բովանդակ էութեամբ ու կը գրէ "Մատեան Ողբերգութեան"ը:

Անդին Ս.Ներսէս Շնորհալին իր երկրպագական հայեացքը ուղղած Աստուծոյ, ծնրադիր Ս.Պատարագի սեղանին առջեւ կ՛ըմբոջխնէ Եկեղեցւոյ խորհրդաւորութիւնը, Լուսաւորչի կենսանորոգ լոյսը և շարականներու յուսադրիչ մեղեդիներու շունչով:

Ան կը հեղինակէ "Հաւատով Խոստովանիմ" ի 24 տուները, օրուայ իւրաքանչիւր ժամուան համար: Ս.Ներսէս Շնորհալի, իր "Հաւատով Խոստովանիմ" աղօթքներով կը ջանայ առաջնորդել հայ հաւատացեալը խորհրդապաշտական աղօթքի: Այլ խօսքով մեր Տիրոջ Յիսուս Քրիստոսի նման ամբողջ գիշեր մը աղօթանուէր հոգիով կը հաղորդուի՝ Գերբնականին հետ: Հոգեկան ու սրբութեան վարժութիւններու կատարումը, հոգիի և մտքի սեւեռումը խորհրդապաշտական աղօթքի միջոցաւ, հաւատացեալը բարձրացնել է գերացնծութեան և յարաբերի՛լ Աստուծոյ հետ: Ներկայիս կարգ մը հաւատացեալներ բարձրագոյն կամ առաւելագոյն ցընծութիւնը կը փնտռեն "լեզուախօսութեան" մէջ (աղօթքի պահուն), կակազելով տարբեր լեզուներ խօսելու մէջ, ընդհանրապէս Պենտէկոսթալ յարանուանութիւնները:

Աստուածաճանաչողութիւնը չենք կրնար սահմանումի և չափի մէջ կանոնադրել, որովհետեւ Ան ըլլալով հանդերձ տրամաբանական, աւելի բարձր է իմացական մտածողութենէ և անդին: Աստուած, առաւելապէս **Յայտնութիւն** է: Հայ Առաքելական Եկեղեցին, մեր Տիրոջ Յիսուս Քրիստոսի Ծնունդը կ՛անուանէ. «Աստուածայայտնութիւն»:

Խորհրդապաշտութիւն կամ խորհրդաւորութիւն, կարգ մը հաւատացեալներու անընդունելի կը հնչէ, սակայն մեր Տէրը Քրիստոս՝ Ինք ըսաւ.

«Դուք պէտք է գիտնաք Աստուծոյ արքայութեան խորհուրդները, բայց անոնց, որոնք դուրսէն են, ամէն ինչ առակներով կը յայտնուի--Մարկ.Դ. 11:

Վերոյիշեալ "խորհուրդ" բառը նախապատմական, յունական ու Արեւելեան աղանդապաշտ ու կրօնական գիտելիքներու հոլովումներէ բոլորուելով, սրբուեցաւ Յիսուս Քրիստոսի միջոցով ու դարձաւ եկեղեցական յայտնութիւն: Պօղոս առաքեալ բազմաթիւ անգամներ սոյն բառը գործածելէ յետոյ, կը գրէ Կորնթացւոց Եկեղեցիին ըսելով.

«Հիմա ձեզի ծածուկ խորհուրդ մը յայտնեմ: Բոլորս չէ՛ որ պիտի մեռնինք. բայց երբ վերջին փողը հնչէ՝ ամենեւս ալ յանկարծ պիտի նորոգուինք ակնթարթի մը մէջ: Որովհետեւ փողը պիտի հնչէ, և մեռելները յարութիւն պիտի առնեն անեղծ մարմիններով, և մենք պիտի նորոգուինք»--Ա. Կորնթ. ԺԵ.51-52:

Քրիստոնէական կրօնքի գլխաւոր և կեդրոնական հաւատամքը յոյսի վա՛ռ աչքերով սպասումն է մեռելներու յարութեան: Այս դժուար ըմբռնելի ու տրամաբանութենէ **անդին** ըլլալիք ապագայ դէպք իրողութիւնը հասանելի է միայն աստուածային յայտնութեամբ, հաւատալէ՛ յետոյ: Միթէ, հաւատացեալի մը համար դըժուարի՞ն կարելիութիւն մըն է նուիրել ու նուիրուիլ, սրբութեամբ ու յարատեւութեամբ աղօթել, որ "տեսնէ երկինքը բացուած" խորհուրդները բացատրուած, կնճռոտ հարցերը մեկնաբանուած ու հրաշազօր յայտնութեան մէջ տեսնել պայծառակերպեալ Քրիստոսը:

Պօղոս առաքեալ գաղտնի չի պահեր իրողութիւնը Կորնթոսի հաւատացեալներէն երբ կը գրէ.

«Պիտի պարծենամ իբրեւ բրիստոնեայ մը, որ տասնըչորս տարիներ առաջ մինչեւ երկինքի բարձունքը յափշտակուեցաւ, չեմ գիտեր՝ մարմինո՞վ, թէ հոգիով. Աստուած գիտէ:

Մինչեւ դրախտ յափշտակուեցաւ և լսեց անսպատմելի խօսքեր որ մարդոց թոյլատրուած չէ խօսիլ: Այդ փորձարկութեամբ է որ պիտի պարծենամ:»--Բ. Կորնթ. ԺԲ.2-5:

Պօղոս առաքեալ "պարծանք" և գերացնծութիւն կը նկատէ վերոյիշեալ յայտնութիւնը: Սոյն աստուածայայտնութիւնը իրողութիւն է և հասանելի հաւատացեալներու համար: Ինչո՞ւ արդեօք հաւատացեալներս թերի կը գտնուինք և չենք բանար մեր հոգիներուն ծալքերը Աստուծոյ, ընդելուզուելու համար Անոր Հոգիին հետ: Միթէ ոգեկան ներհայեցողութեան համար չէ՞, որ Պօղոս առաքեալ կը գրէ Հռոմայ Եկեղեցիին ըսելով.

«Յարատեւ աղօթեցէք»-- Հռ. ԺԲ.12:

Տիեզերքն համօրէն կը խորհրդանշէ հոգեւորականութիւնը. այս ազատութեան և Սէր Աստուծոյն առատաբաշխ յայտնութիւնը միթէ մեզի համար չէ՞: Յիսուս Քրիստոսի ամբողջ գիշեր մը աղօթելը մեր դաստիարակութեան համար չէ՞: Ի՞նչ է մեր սպասումը որ մենք եւս չ՛ըլլանք մշտամրմունջ աղօթք՝ պլպլացող կանթեղներ: Աղբատ ենք հոգիով և անզօր, որովհետեւ աղօթքի վարժութիւնը դարձուցած ենք արարողական սովորութիւն և մակերեսայնութիւն: Մինչ աղօթքներու միջոցով մենք իրարու կը զօդուինք հոգեպէս և երկրէ երկինք վեր ուղղուած մեր մտածումները կը միաձուլեն մարդկային գիտակցութիւնը աստուածային գիտակցութեան հետ:

Խորհրդապաշտութիւնը գոյ էր Արեւելքի մէջ նախաբրիստոնէական դարերէ ի վեր (հրեաներու կողմէ անուանարկուած)

հեթանոս հաւատացեալներումէջ: Մինչեւ Քրիստոնէական Միջնադար կամ աւելի, խորհրդապաշտ վարժութիւններու կեդրոններ կային Պենետիբեան և Սիոնի Քոյրերու Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ շարքերուն մէջ: Յոյն Ուղղադաւան Եկեղեցւոյ ճգնաւորներ պատրաստող Աթոս կղզին (սուրբ լեռ,) միաբանութեան կեդրոնը ուր կը հաւաքուէին աշխարհի բոլոր Ուղղափառ միաբանները: 1946-ին Աթոս միաբանութիւնը կը հաշուէր 4900 վանական:

Արեւելեան և բրիստոնեայ խորհրդապաշտներ, որ ներկայիս միացեալ զեկոյցներ կ՛ունենան ու խտացեալ դասախօսութիւններու կը մասնակցին, կ՛արժէ բացատրել հպանցիկ տարբերութիւնը Քրիստոնէական և Արեւելեան խորհրդաբանութիւններուն:

Քրիստոնէական խորհրդաբանութեան մէջ, Աստուած և մարդ կը **միանան,** կը միաբանին, մարդ արարած իր կամքը կը **վստահի՛** աստուածային բարեգութ Կամքին: Մինչ, Արեւելեան (ոչ-բրիստոնէական խորհրդաբանութեան մէջ, մարդ արարած կը **լուծուի՛,** կը կորսնցնէ իր անձնաւորութիւնը աստուածութեան մէջ, այնպէս ինչպէս ալիք մը ովկիանոսին մէջ կը ջնջուի:

Քրիստոնեաներ որոնք ողջունելու վրայ են 21-րդ մեբենական, ելեկտրոնիկ և հրթիռային դարաշրջանը, որ նիւթականին գերակայութիւնը կը ջեջտէ, միթէ զոհելո՞ւ են հոգեկանը և խորհրդաբանականը, որովհետեւ հոգեզգաց և խորհրդազգած վիճակը առարկայական չէ: Նահանջելու չէ՛, այլ ճգտելու է երկնածաւալ հորիզոն: Ներբին կեանքը, երկինքի՛ հորիզոնն է: Այդ երկնային հորիզոնը կը կանչէ մեզ ո՛չ թէ տեսաբանական և փիլիսոփայական անվերջանալի խորհրդաբանութեան, ուր մեր կեանքը պիտի անցնի մենակեաց խորհրդամտածութիւններով, այլ՝ մեր կեանքը պարտ է նուիրե՛լ հոգեւոր **արդիւնաբերութեան** և սպասաւորութեան: Բացասական երեւոյթներէ անդի՛ն մարդ պիտի թափանցէ երկնագեղ և վեհիմաստ յաւերժաբոյր տեսիլքներու:

Աստուծոյ ներկայութիւնը վայելելու, Անո՛ր սրբութեամբ մաբրագործուելու և Անոր յայտնատեսութիւններուն հաղորդուելու համար կան երեք առաջնորդող միջոցներ.

1.--Երկրպագական պաշտամունք որ կ՛արտայայտուի հաւատացեալներու բազմութեան և միասնական աղօթքի հաղորդականութեամբ կամ մենակեաց լուռ աղօթքով:

2.--Հասարակական և համայնական ծառայութեամբ նուիրելով անձը և նուիրուելով բոլոր անոնց, որոնք կը կարօտին մեր անկեղծ և անսակարկ սպասաւորութեան, խնամքին և մխիթարութեան:

3.--Հոգեկան որոնում, ճանչնալու և ճշմարտութեան հաղորդելու, և մասնակից ըլլալու փորձառակա՛ն ապրումի զօրութեան և գիտակցութեան:՝

Օգոստոս 22, 1993
Թորոնթօ

ԱՂՕԹՔՆԵՐ՝ ԿԸ ՄԵՐԺՈՒԻ՞Ն...

Սուրբ Գրոց հայեցակէտէն,"Աղօթք"ի առանձնայատկութիւնը կը բարձրանայ կախարդութեան կամ մոգութեան աստիճանէն վեր, դէպի հոգեղէն բարձունք ուր ենթական կը հաղորդուի ու կը յարաբերի Արարիչ Աստուծոյ ու կը տեղեկանայ աստուածային իրագործութիւններու:

Աղօթքը այն փորձարկութիւնն է երբ էակ մը կը յարաբերի Աստուծոյ հետ առանց միջնորդի, բահանայի կամ երկնային արարածի մը: Աղօթքը անձնակա՛ն ջփում և հաղորդակցութիւն հաստատել է մարդկայնօրէն անտեսանելի և անհասանելի սիրավառ Գոյութեան հետ, որ Ա՛ն ալ Իր կարգին կը ջանայ հաղորդակցիլ մեզի մարդկութեան հետ:

Մեր Տէրը՝ Յիսուս Քրիստոս պատուիրած է մեզ աղօթել, ըսելով.

«Խնդրեցէ՛ք Աստուծմէ, և պիտի տայ ձեզի, փնտռեցէ՛ք, և պիտի գտնէք, բաղխեցէ՛ք, և պիտի բացուի ձեզի»
--Մատթ. Է.7:

Մեզ սիրող Փրկիչը ոչ միայն մեզ կը հրահանգէ աղօթել, այլ՝ կը թախանձէ յարատե՛ւօրէն աղօթել, առանց կասելու.

«Յիսուս առակ մը պատմեց իր աշակերտներուն, ցոյց տալու համար թէ պէտք է միշտ աղօթել՝ առանց վհատելու» --Ղուկ.ԺԸ.1:

Աղօթքը այն արարքն ու հոգեյոյզ կեցուածքն է որով մարդ արարած՝ ինքզինք կը յանձնէ իր Արարչի բարի Կամքին: Աղօթքի՛ խնդրուածքով, մարդ կը հայցէ Աստուծոյ միջամտութիւնը իր առօրեայ գործունէութեան և իր դժուարալոյծ հարցերուն: Կեանքի ճանապարհը, արդէն իսկ յոգնեցուցիչ և սպառիչ է:

Աղօթքը՝ մուրացկանութիւն դառնալու չէ, այլ սրբազան յարաբերութիւն և հաղորդութիւն Աստուծոյ և մարդու միջեւ: Ի՞նչ պիտի զգայինք և ո՞ւր պիտի դասէինք մեր այն բարեկամը, որ միայն բան մը խնդրելու կամ առնելու ակնկալութեան համար կը հեռաձայնէ կամ կ՛այցելէ մեզ: Բարեկամութիւնը՝ սրտաբացութիւն և զուարթարար խօսակցութիւն ու յարաբերութիւն է: Սրտակցութիւնը թէեւ զուարթարար խօսակցութիւն է, սակայն կրնայ ըլլալ, նաեւ վշտալի և ցաւակցական արտայայտութիւն: Աստուած ոչ թէ չի գիտեր կամ չի կրնար գիտնալ մեր ուրախութիւնը կամ ցաւը, այլ՝ Ինք կը փափաքի, որ մե՛նք արտայայտենք Իրեն մեր հոգեկան ուրախութիւնը կամ սրտի կսկիծը:

Աղօթքը՝ անիմաստ և անբանաւոր պիտի ըլլար եթէ չի պատասխանուեր: Միակ պատճառը, որ աղօթքն ու աղօթելը գոյատեւած են դարեր շարունակ, մարդկային բոլոր հաղաքակրթութիւններու և կրօնքներու մէջ, թէ՛ հեթանոս և թէ Քրիստոնէական, պատճառը աղօթքին պատասխանուի՛լը եղած է:

Ուստի, Ինչո՞ւ համար մեր աղօթքները, ընդհանրապէս, չեն պատասխանուիր, կամ ժխտական կերպով կը պատասխանուին. Աղօթքի պահուն՝ ենթական պարտաւոր է տրամադրել իր իսկական անձնականութիւնը, Աստուծոյ հրաժարելով իր «Ես»էն:

Երբ անձնամատոյց հոգիով աղօթենք Աստուծոյ, յայնժամ մարմնական կաւին մէջ պիտի զգա՛նք աստուածային ներգործութիւնը: Կոտրե՛նք եսասիրութեամբ շղթայուած քմահաճ և

անկանոն փափաքները, և հաւատքի հոգեկա՛ն աչքերով նայինք մեր խնդրուածքներուն և աղօթքներուն: Միայն ա՛յն ատեն մեր խընդրուածքները պիտի դառնան աստուածահաճոյ:

Ինչո՞ւ հաւատքի և հոգեկա՛ն աչքերով աղօթել Աստուծոյ, և ոչ «ես»ին կոյր կամ բմահաճ փափաքներովը:

Վերոյիշեալ սոյն հարցման, Ս.Ղուկաս աւետարանագիր, յըստակօրէն թափանցած՝ Յիսուս Քրիստոսի խորհուրդներուն, թարգմանը կը հանդիսանայ ըսելով.

> **Երկու հոգի տաճար գացին աղօթելու. մէկը՝ փարիսեցի, միւսը՝ մաքսաւոր: Փարիսեցին մէկ կողմ կեցած ինքնիրեն կ՛աղօթէր. «Աստուած իմ, գոհութիւն եզի, որ ուրիշ մարդոց նման՝ յափշտակող, անիրաւ, շնացող, և կամ այս մաքսաւորին պէս ալ չեմ: Այլ շաբաթը երկու անգամ ծոմ կը պահեմ և իմ ամբողջ եկամտիս տասանորդը տաճարին կու տամ: Իսկ մաքսաւորը հերուն կեցած, աչքերը առանց վեր բարձրացնելու կուրծքը կը ծեծէր ու կ՛ըսէր.**
>
> «Աստուա՛ծ, ներէ՛ մեղաւորիս մեղքերը»:
>
> **«Կ՛ըսեմ ձեզի,** եզրակացուց Յիսուս,-**մաքսաւո՛րն է որ արդարացած տուն գնաց և ո՛չ թէ Փարիսեցին...»**--
> Ղուկ. ԺԸ. 9-14:

Առանց գործածելու հոգեկան հաւատքի աչքը, մարդ անճանաչէրէ, եսակեդրոն, այլամերժ և իր սեփականը կը դասէ գերիվեր: Այս անճը ներկայացուած է տաճարին մէջ աղօթող **Փարիսեցիով:**

Մաքսաւորը՝ կը ներկայացնէ այդ նախատրամադրեա՛լ հոգեկան հաւատքը, ուր ենթական՝ ապաշխարանքի հաւատք-հոգիով աչքերը խոնարհեցուցած է և կուրծքը ծեծելով կ՛ըսէ. «Աստուած ներէ՛ ինծի՝ մեղաւորիս»:

Հաւատքի հոգեկան աչքը՝ աստուածային կայծ ինքնութիւնն է շնորհուած իւրաքանչիւր մարդ արարածին: Զշրջանցենք Աստուծոյ Հոգիին շունչը և բաժանեալ կամքով կամ եսասիրութեամբ շղթայուած չ՛աղօթենք միայն ի նպաստ մե՛ր յաջողութեան և մե՛ր ընտանեաց:

Աստուծոյ ստեղծագործ ներգործութիւնը՝ մեր անճին շահագրգռութիւնը կը վերածէ անճնամատոյց հոգիի: Կանգնի՛նք միաճուլուելով Անհունին հետ, ու տեսնենք կեանքի իմաստը երկինքի հորիզոնին վրայ և զանազանենք մեր բնածին ընտանեաց՝ մեր պիտոյքներէն:

Աստուած՝ մեր աղօթքներուն ժխտական և մերժողական կերպով չի պատասխաներ: Աստուած դրակա՛ն պատասխաններ կու տայ մեր աղօթքներուն: Մենք՝ աղօթողնե՛րս՝ Աստուծոյ հաստատական "այո" պատասխանը ժխտական և մերժողական կ՛ենթադրենք:

Կարելի՞ է դաստիարակել զաւակ մը ընդառաջ երթալով անոր բոլոր ընտանեաց: Միթէ զաւակի մը բոլոր փափաքներուն «այո» չ՛ըսելը, զինք չսիրե՞լ է: Երբեմն ժխտական պատասխան մը սիրելիի մը անկեղծ թախանճանքին, աւելի օգտակար է քան թէ դրական պատասխան մը որ զինք կործանումի պիտի առաջնորդէ:

Պէտք չէ մոռնալ, որ երկու եզրեր կան մարդ արարածին հոգեկան ծովուն մէջ, մէկը՝ աստուածային, իսկ միւսը՝ մարդկային, որոնք իրենց ինքնատիպ դիմագիծը կը ջանան դրոշմել մեր վրայ. մէկը բարի իսկ միւսը վնասակար: Ս.Յակոբոս առաք-

եալ, իր հոգեշունչ տեսանողի վկայութեամբ կը գրէ մեզի, ըսելով.

«Կը խնդրէի և Աստուած չի տար, որովհետեւ գէշ նպատակով կը խնդրէի, ձեր հաճոյքներուն ծառայելու համար»--Յակ. Դ.3:

Մին ներբնագոյն «ես»ն է, իսկ միւսը կեանքի բոլոր ոլորտները թափանցող աստուածապարգեւ Հոգիին աչքը:

Աղօթքի պահուն, խիստ կարեւոր է պահել մեր հոգեկան տրամադրութիւնները զուգահեռ Աստուծոյ կամքին: Այլ խօսքով, աղօթքը՝ ըմբռնել և ճանչնալ է Աստուծոյ կամքը և դիտաւորութիւնը: Աղօթքը հաւատքի գաւիթն է ու նախադուռը ուրկէ կարելի կ՛ըլլայ թափանցել աստուածային աննիւթական և հոգեղէն խորհուրդներուն: Հոգեկան ներհայեցողութեամբ և թափանցողութեամբ, մարդ կը դառնայ մարգարէ: Պօղոս առաքեալ՝ իր փորձառական տեսութիւնը կը նամակագրէ Կորնթացւոց Եկեղեցիին ըսելով.

«Արդ, ո՞վ կրցաւ երբեք Տիրոջ միտքը կարդալ, որ կարենայ խորհուրդ տալ Անոր. բայց մենք գիտենք թէ Քրիստոս ինչ կը խորհի
--Ա. Կոր. Բ.16:

Հաւատացեալները, հաւատքի գինուորեալները ազատագրելով մարդկային միտքը նիւթի կապանքներէն կը միաձուլեն զայն աստուածայի՛ն գիտակցութեան, զգացութեան և խորհուրդին հետ...: Աշխարհիկ հայեացքով, անդամակցիլ է երկրին բարձրագոյն խորհուրդին, որպէս խորհրդական, տեղեկանալու համար քաղաքական դէպքերու իսկական իրագործութիւններուն:

Այս պատճառաւ, մեր Տէրը Յիսուս Քրիստոս գիշերները աղօթքով կ՛անցնէր, ոչ միայն որպէս խնդրանք, օգնութիւն, և աղաչանք Որոնող մը, այլ որպէս երկնային գերագոյն Խորհուրդի Անդամ: Միջնորդելու համար մարդ-աշխարհի հարցերը, բարոյական, հոգեկան և մարմնական առ Հա՛յր Աստուած: Սոյն Համաժողովի խորհրդակցութեան ընթացքին, մեր Տէրը, մոռցաւ նոյնիսկ Ի՛ր մարմնական սնունդի պահանջը և քառասուն օր չկերաւ:

Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի անմար հաւատքի աղօթքը 13 երկար տարիներ յետոյ պատասխանուեցաւ: Ս. Լուսաւորչին հոգեհուր բոցը հաւատքի, ո՛չ կասեցաւ և ո՛չ ալ շիջեցաւ: Լուսաւորչի և անոր հաւատակիցներու անխախտ հաւատքի գոյատեւումը յաղթահարեց չարին բոլոր հնարքները և յափտենական փրկարար Արեւալոյսը այգալուսեց Հայաստանեայց Հաւատքի լուսապայծառ կառուցման:

13 երկա՛ր տարիները լրագրական լուրերու հետաքրքիր կամ մտացածին վէպ մը չէ Լուսաւորչի բանտարկութիւնը: Խոր Վիրապը այն դարբնոցը եղաւ, ուր Գրիգոր Պահլաւունի յղկուեցաւ, բիւրեղացաւ և սրբացաւ, ներշնչելու և կենսանորոգելու Հայ Ազգը Յիսուս Քրիստոսի հաւատքով, որպէսզի ան կարողանայ գոյատեւել յաւերժօրէն: Խորխորատի բանտարկութիւնը ոչ թէ ժխտական պատասխան մըն էր Աստուծմէ, այլ՝ զգացումի և հաւատքի **նախապատրաստութիւն** մը, որ պատմական դարձակէտը պիտի ստեղծէր, և Հայ Ազգի գիտակցութեան և ենթագիտակցութեան մէջ պիտի բանդակէր Քրիստոնէական հաւատքի լուսաւոր թեւերուն թռիչքը:

Հայ ազգը ծաւալապաշտական քաղաքականութիւն չհետապընդեց հիմնելու գաղթապետութիւններ, որպէսզի գերեվարէ բնիկ ժողովուրդները, նման կարգ մը Եւրոպական յառաջդիմասէր

կարծեցեալ զօրեղ պետութիւններու: Հայ ազգը ծնաւ սուրբեր և ոչ բռնապետեր: Հայ ազգին՝ Ս.Ներսէս Շնորհալի որուն "Հաւատով Խոստովանիմ"ի 24 տուները, օրուան իւրաքանչիւր ժամուան համար աննախընթաց հոգեկան գոհարներ են և պարծանքը Հայ Դպրութեան:

Ս.Գրիգոր Նարեկացին՝ փոխանակ հրամայելու վայրագ ու բիրտ բանակներ, դարձաւ աղօթարարը հաւատացեալներու հոյլին, որոնք դարեր շարունակ, երկիւղածութեամբ ու «ես»էն հրաժարելով և պաշտական սիրոյ արցունքներով սորվեցան աղօթել և յարաբերիլ իրենց Տիրոջ Յիսուս Քրիստոսի հետ:

Ումանց համար՝ աղօթքը միայն խնդրանք է **(Աստուծմէ բան մը պահանջել),** կամ կրօնական արարողութիւն մը (պարտականութիւն մը կատարել), իսկական և աստուածահաճոյ աղօթքը՝ յարաբերուի՛լ է: Փոխադարձ վերաբերմունք, հաղորդակցութիւն և ծանօթութիւն ունենալ Աստուծոյ հետ: Քաղաքական տարածութեան մէջ, պետութիւն մը երբ իր յարաբերութիւնը խզէ ուրիշ երկրի մը հետ, կը ծագի թշնամութիւն և կռիւ, փոխանակ բարեկամութեան և սրտակից մտերմութեան:

Հայ ազգը հպարտ է իր Առաբելակառոյց Եկեղեցիով որ ծննդագործեց ու դիեցուց Նարեկացիներ, Շնորհալիներ, Խորենացիներ ու Կոմիտասներ, սակայն բանինե՞ր կը կարդան Նարեկացիին

«Ի Խորոց Սրտի Խօսք Առ Աստուծոյ»ն:

Որո՞նք կ՛աղօթեն **«Հաւատով Խոստովանիմ»** աղօթքները:

Յիսուսահիմ Հայ Եկեղեցին, միայն ճարտարապետակա՞ն պարծանք մըն է Հայուն, թէ **Աղօթատուն,** ուր Աստուծոյ Հոգին՝ հաւատացեալներ պատրաստող անփոխարինելի իրագործութիւններ կը գործէ:

Հայ Եկեղեցին կը կանչէ բեզ և զիս դարբնելու և կերտելու մեզ ներկայ դարու Նարեկացիներու և Շնորհալիներու:

Մի՛ մերժեր բեզի շնորհուած այս կոչումը:

Յունուար 18, 1991

“ՔԱՐԵՐԸ ՊԻՏԻ ԱՂԱՂԱԿԵՆ”

Մարդիկ լուռ են այսօր Աստուծոյ և յաւիտենականութեան նկատմամբ: Մարդոց զբաղումն ու մտածումը դրամ, հեշտանք, ագահութիւն և զուարճութիւն է: Այսօր՝ քարերն են որ կը խօսին: Քարե՛րը այն եկեղեցիներուն, որոնք բանդակուած են հաւատով և յղկուած նուիրումով: Քանդակներ՝ որոնք ոչ միայն կը խօսին, այլ կը զգացնեն աստուածային սէրն ու Անոր յաւերժաբոյր ողորմութիւնները դիտողներու հոգիներուն և սիրտերուն:

Քարերը կը խօսին անո՛նց որոնց լսողութիւնն ու հասկացողութիւնը արուեստէն խոր է ու գեղեցկաբանութենէն բարձր. անոնք գերազանցած են գոյներու և գիծերու սահմանները ու կը սաւարնեն դէպի հոգիի տեսանելիութեան տարածութիւնը:

Համաշխարհի միլիոնաւոր արուեստի և նորութեան հետաքրքիր խառնիճաղանճ ամբոխին մէջ, կա՛ն նաեւ ճշմարտութիւնը ըմբռնող տեսանողներ: Հաւատաւոր այս ուխտաւորները զբօսաշրջիկներ չեն նման թիթեռնիկներու, այլ՝ Արեւելքի հաւատասեւեռ մոգեր: Անոնց համար փայլատակող աստղը ոչ թէ համաստեղի թանգարանէն պատառիկ մը, կամ ճառագայթող գեղեցկութիւն մըն է միայն, այլ յաւերժահոս պատգամ ցուցանիշ և արբայական կարգախօսութիւն:

Երուսաղէմի նիւթապաշտ և փառատենչիկ պաշտպան խնամակալները, որոնք իրենք զիրենք իբր միաստուածութեան բահանայապետ և հովանաւորողներ ձեւազեղծած էին, չճանչցան Յիսուսա-այգ աստղը, և Արեւելքի մոգերուն մէջ տեսան միայն հեթանոս և կռապաշտ պատգամատրութիւն մը: Թշուառական և կրօնակեղծ սոյն բահանապետութեան սեւեռումը տեսա՛ւ Հերովդէս թագաւորի տաճարի բարերուն միայն մեծութիւնը և անոնց արուեստագիտական և ճարտարապետական կառուցումը: Իսկ ագահ առեւտրականներ և անզգամ լումայափոխներ՝ արուեստն ու գեղեցկութիւնն ալ անարգելով, շահաբիրուած էին միայն յափշտակութեամբ դրա՛մ դիզել:

Աշխարհի՝ ազնուական և կրօնական սեպուածներ, աստուածախօս և աղօթատուն կոչուած վիմաշէն կառոյցին մէջ կը տեսնէին միայն ճարտարապետական արուեստ և դրամատիրութեան ակնաղբիւր:

Նիւթապաշտ և հեշտամոլ տեսութիւններու տրամադրուած ամբոխին մէջ կար Անձ մը որուն հոգին կը սաւառնէր նիւթի և արուեստի գիտակցութենէ բարձր և անդին: Մարդեղացեալ Յիսուս թէեւ ծնած էր երկնային երաժշտութեամբ, սակայն նիւթապաշտ բանաւորները զինք չհիւրասիրեցին: Ախոռին անբանները եղան Իր առաջին ունկնդիրները, որոնք ախոռին անմաքրութեան և կեղտոտութեան մէջն իսկ ծնրադրեցին իրենց Արարիչին:

Սառանային աղբով (դրամով) պղծուած և ագահութեան ու փառամոլութեան անմաքրութեամբ մրոտած հերովդէսակառոյց տաճարին մէջ, Յիսուս տեսաւ այն «Գաղտնի Ճամբան»՝ աղօթաշունչ ճանապարհը, որ առինքնած էր Սիմէոն ծերունին և Աննա մարգարէուհին: Անտարակոյս այս բանի մը ծերունազարդ հաւատաւորներու կողքին կար նաեւ փոքրիկ խումբ մը, որուն նուիրումն ու սրբազան կենցաղավարութիւնը կանգուն կը պահէին աղօթատուն տաճարը:

Այսօր եւս եկեղեցիներու և մայր տաճարներու համալիրներ կը զարդարեն ազգերու բազմաթիւ բաղաքներն ու հիացում և կախարդանք կը պատճառեն բազմահազար զբօսաշրջիկներու:

Զափազանցուած պիտի չ՛ըլլայ եթէ ըսենք միլիոնաւորներու: Ի՞նչ ստանալու, ի՞նչ լսելու և ի՞նչ տեսնելու համար կ՛այցելեն սոյն միլիոնաւոր զբօսաշրջիկները սրբազան աղօթատուները, արուե՞ստ և գեղեցկութի՞ւն, թէ լսելու աստուածային պատգամը բանդակուած մարմարէն և կառուցուած բարակերտ եկեղեցիներէն:

Երկու տասնեակ դարեր առաջ՝ անլռելի մեղեդին նոյնիսկ խաչին վրայէն ըսաւ.

«Եթէ ասոնք լռեն, քարե՛րը պիտի աղաղակեն»:

Հասա՛ծ է ժամը որ ունկնդրենք մարմարին երանիէն ժայթքած բանդակներու և գոյներու ու գիծերու մէջէն արշալոյսող խորհուրդներուն: Անտարակոյս կային արուեստագէտներ որոնք աշխատեցան փառքի և պարծանքի համար, սակայն գտնուեցան նաեւ Յիսուսաբոյր և աւետարանաշունչ արուեստագէտներ՝ որոնք ջանացին իրագործել անկարելի կարծուածը: Անոնք հոգեխօսի՛լ տուին արուեստին, այսինքն գեղեցիկին լեզո՛ւ տալ և արուեստը դարձնել քարոզչութիւն:

Զդիտենք փոքր այս (գրութիւն-փորձը), որպէս կրօնամոլեռանդ դիտանկիւն: Նայինք և սեւեռենք մեր աչքերը հայրենիքի անհամար խաչքարերուն՝ որոնք թէեւ կոտրած, ծռած և յօշոտուած՝ սակայն առարկայականօրէն կանգնած են պաշտպանելու Յիսուսի հաւատքը և Անոր Սրբարար Յարութիւնը: Իւրաքանչիւր մուրճի հարուած որ ճեւ ու նկարագիր տուած է այդ Խաչքարերուն, աղօթք մը և յոյս մը կը մրմնջէ ու կը ներշնչէ այն ականջին, որուն լսողութիւնը արթուն է ու չէ մրափած:

Մենք եւս ընկերանանք քսաներորդ դարու անհամարօտ զբօսաշրջիկներու, որոնք կը հարստացնեն օդանաւային սպասարկութիւնները: Ընկերանա՛նք սոյն ամբոխին, բայց ոչ թէ տարուելու անոնց ծանծաղ և անհամբոյր մտայնութեամբ, այլ ունկնդրելո՛ւ յաղթական Ս.Էջ-Միածնայ անլռելի արձագանգին, որ կը յորդի այն քարերէն, որոնք նաեւ կենդանացած են այն ջունչով, որ կաւն ու ցեխը կերպաւորեց մարդկայնականութեան:

Դարաւոր և անսասան հայ հաւատաւորներու բեկորեալ մնացորդներ, կոտրած են, սակայն ոչ փշրուած: Անոնք պահած են հաւատքը և չեն բօղարկած զայն: Մանաւանդ հաւատքի զօրութեամբ ծնրադրենք իւրաքանչիւր պալատագեղ և համեստ եկեղեցիներու մարմարներուն առջին, ոչ միայն հիանալու մուրճին և վրձինին արուեստը, այլ ներշնչուելու այդ արուեստին հոգեհմայ երաժշտութեամբ: Սպաս դնենք մեր լսողութիւնը ոչ թէ նիւթի աղմուկին, այլ՝ զեփիւռին մէջէն մեզի հասնող և մեր հոգիները պարուրող երկնարձագանգ մեղեդիին որ կ՛ըսէ,

«Եկո՛ւր ինծի, ըմպէ՛ իմ իմաստութենէս, բժշկուէ՛ք ու ցաւէդ և թողութիւն ստացիր ու մեղքերէդ»-

--Յիսուս:

Սեպտ. 21, 1988
Թորոնթօ

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ԱՒԵՏԱՐԱՆ

Բազմատեսակ և բազմադիմի են այն եկեղեցիները որ կը խարոզեն ու կը վկայեն «Աւետարան»ը: Քանինե՞ր կը հասկնան Ջայն Ճշմարտապէս: Հաւատացեալներու հասկացողութիւնը Աւետարանի մասին, արդեօք զգացական և զգայնի՞կ ըլլալու է, թէ միայն դաւանաբանական: Միթէ խարոզուած Ս.Աւետարանը կը պատշաճի և կը վերաբերի՞ այժմու «խաղաթակրթուած» մարդուն:

Քսաներորդ և հսանմէկերորդ դարու կենցաղավարութեան կը յարմարի՞ Ս.Աւետարանին Պատգամը: Ո՞ւր գրուած է հինգերորդ Աւետարանը: Ո՞վ է հեղինակը սոյն Աւետարանին և ո՞ր դարուն գրուած է այն: Ի՞նչ է այդ հինգերորդ Աւետարանի հեղինակին անունը: Հինգերորդ Աւետարանը չի՛ կարդացուիր, այլ՝ կ՛իմացուի:

Չգայարաններու միջոցաւ կը գիտակցուի: Աննիւթականօրէն և հոգեպէս իմանալի կը դառնայ Ան: Բազմահազար լեզուներու թարգմանուելու հարկաւորութիւնը չ՛ունի, որովհետեւ աչքով չի տեսնուիր, այլ հոգեմտաւոր կերպով կ՛ըմբռնուի:

Չորս մատենագիր Աւետարաններու հեղինակները, Ս.Առաքեալներ և հետեւող աշխարհականներ են Յիսուսի, իսկ հինգերորդ Աւետարանին Հեղինակը Սուրբ Հոգին Ինքն է: Ան արիւնագի՛ր մելանով կը գրէ: Աստուածաշունչ կամ Ս.Գիրք կոչուած մատենագրութիւնը գոց ու կնքուած գրութիւններ են: Այս է գլխաւոր պատճառը որ Աւետարանի գրական անսխալականութեան հաւատացողներ, շարունակ պայքարի և մաքառումի մէջ են իրարու դէմ: Այսպիսի պայքարող խմբակցութեան մը հաւատքը, հաւատալ ու պաշտպանել է գրութիւն մը, ու ոչ Հեղինակին հոգեխօս ու հոգեպարար Պատգամը:

Հինգերորդ Աւետարանը ջատագովութեան կարիքը չ՛ունի, ինքնազօր է Ան և ինքնապացոյց: Անոր խօսքերը ոգի և ջունչ կը ներշնչեն իմացողին հոգւոյն և ներաշխարհին: Առանձնաշնորհեալները միայն կ՛իմանան այս Աւետարանը որովհետեւ իրենց կեանքի ճանապարհին մտիկ կ՛ընեն, նման Կղէոպասի որ չի մերժեր Յիսուսի (Օտարականի մը) մեկնաբանութիւնը որ խոտոր է իր ազգակրօնական նախապաշարումներուն և աւանդութիւններուն: Կղէոպաս և իր ընկերը, աշակերտներն էին Յիսուսի որ Անոր Յարութեան օրը ետ կը վերադառնային Էմմաուս: Մոլեռանդ աշակերտները կը համարձակին յանդիմանել Յիսուսը այս խօսքերով, «Երուսաղէմի մէջ միայն դո՞ւն կաս որ չես գիտեր թէ այս օրերուն ինչ պատահեցաւ Յիսուս Նազովրեցիին. անիկա իր խօսքերով ու գործերով զօրաւոր մարգարէ մըն էր: Մենք կը յուսայինք որ ան Իսրայէլը ազատողը ինքն պիտի ըլլար»: Ղուկ.ԻԴ.18-21

Ի՜նչ ազգայնամոլութիւն: Մահը յաղթահարող Յարուցեալ Յիսուս կը պատասխանէ,

> **«Ով անմիտներ, որ կը դժուարանաք մարգարէներուն բոլոր ըսածներուն հաւատալու: Պէտք չէ՞ր որ Քրիստոսը չարչարուէր՝ փառաւորուելու համար»:** Ղուկ. ԻԴ.25

Ապա սկսաւ բացատրել Սուրբ գիրքերուն մէջ իր մասին գրուած բոլոր գրութիւնները, սկսեալ Մովսէսի գիրքերէն մինչեւ բոլոր մարգարէութիւնները: Ղուկ. ԻԴ.25-27

Հակառակ որ այս անձանօթ Ուղեւորը յերձուածողի բացատրութիւններ կ՛ընէ իրենց կանոնական մատենագրութիւններէն, Չինք գիշերուայ մը համար կը հիւրասիրեն ու նաեւ կը պատուեն որ ընթրիքի սեղանը ինք օրհնէ: Այս անակնկալ խնճոյքի պահուն երբ անծանօթ Կարծեցեալը հացը կը բեկանէ՝ տնեցիները իսկոյն կը ճանչնան թէ այս խանդավառ ու հոգեհմայ Աւետարանախօսը Անծանօթ մը չէ՛, այլ իսկապէս իրենց Տէրը՝ Յարուցեալ Յիսուս Քրիստոսն է:

Անպարտելի և յաղթական Յիսուս Քրիստոս՝ այսօր ալ աստուածայայտնիչ Ուղեւորն է մարդկային կեանքի բառուղիին Իր Հոգեղէն Յայտնութիւններով: Հինգերորդ Աւետարանը գրութեան չ՛ենթարկուիր իր անբովանդակելի, **շարունակելի** և յայտնաբան բնոյթին պատճառաւ: Յիսուս Ի՛նք կը բացատրէ զայն բանալով մարդկային միտքը անոնց, որ Զինք կ՛ընդունին որպէս կեանքի ճանապարհորդ՝ հոգ չէ որ Ինք Անծանօթ կամ գաղափարակից մը չէ իրենց: Յիսուս Քրիստոսը ճանչնալ ու Անոր Աւետարանին խորհուրդը գիտնալ, արիութիւն և հերոսութիւն կը պահանջէ:

Ինչո՞ւ:

Որովհետեւ Յիսուս Քրիստոս, սրբազան Մատենագրութեան մէջ, անկերպարան համար մը կամ նախադասութիւնը մը չէ՛:

Անբովանդակելի Բարութիւնը և տեւական յոյսի շօշափելի Յայտնութիւնը՝ կանոնի և տառի ներքեւ պարունակելի չի կրնար մնալ: Անճննելի Իսկութիւնը՝ տիեզերքներու անսահմանութեան մէջ կը սլանայ: Մարդկային միտքն ու ինքնութիւնթիւնը՝ ըլլալով մանրակերտ տիեզերքը Աստուծոյ՝ Անոր աննիւթական ու հոգեղէն խորհուրդները տեսողական խորհրդանշերով կը ներշնչեն որոնող հոգիները ինչպէս Պօղոս Առաքեալ կը վկայէ,

«Ձեր հաւատքին միջոցաւ, Քրիստոս ձեր սիրտերուն մէջ բնակի...որպեսզի կարենաք հասկնալ...Քրիստոսի սիրոյն ամբողջական տարողութիւնը իր լայնութեամբ ու երկարութեամբ, բարձրութեամբ ու խորութեամբ, որպէսզի ճանչնաք Քրիստոսի սէրը, որ ոեւէ միտքի հասողութենէն վեր կը մնայ որպէսզի լեցուիք Աստուծոյ ամբողջական լիութեամբ»--Եփես. Գ.18-19:

Ոչ թէ գրուածքի մը տեսաբանութեամբը միայն:

Ի՛նչ խորաձածուկ և խորհրդազգաց վերացում: Մարդկային հոգին միանալով իր Արարչի Ոգիին, փշրելով գիրին տառը և ազատագրուելով նիւթական կապանքներէ կը խոյանայ դէպի Ակնաղբիւրը գիտութեան, ճանաչումի և սիրոյ:

Առաքեալը կը ճառէ Աստուծոյ լրիւ ամբողջութեանը ու Քրիստոսը ճանչնալու խորութեան ու բարձրութեան, լայնութեան ու երկարութեան ու մանաւանդ Քրիստոսի **սիրոյ գիտութեան** գերազանցութեան մասին: Իսկ մենք՝ հաւատացեալ կարծեցեալներս, ինչո՞ւ զիրար կը դատապարտենք և կը պիտակենք զիրար անչափահաս երեխաներու նման:

Ամբողջ տիեզերք մը ու անսահման անջրպետ մը կայ մեր առջեւ որ մեզ կը կանչէ ու կը հրաւիրէ: Ոչ թէ նուաճելու, այլ՝ ներթափանցելու աստուածային Իսկութեան և նշանակութեան: Փոխանակ անջահ նախադասութիւններով և բառերով և մաքառելու, ինչո՞ւ հետազօտական միտքով չմտնենք գիտակցութեան ներքին առանձնարանը ուր Հոգեղէնը մեզ կը զանգէ: Ինչպէս Հինգերորդ Աւետարանը կը յորդորէ մեզ, ըսելով **«Մտի՛ր սենեակդ, փակէ՛ դուռը և ծածուկ կերպով աղօթէ Քու երկնաւոր Հօրդ և Հայրդ որ անտեսանելի է ու կը տեսնէ կատարածդ՝ Քեզի պիտի հատուցանէ յայտնապէս»**--Մատ. Զ.6:

Քրիստոնեան հոգեղէն ծննդագործումի՛ հրաւիրուած է:

Հոգեղէն ու պայծառակերպ խոյանքի կոչուած է հաւատացեալը որ պիտի ճանչնայ իր Տիրոջ անեզր հորիզոնը ուր ծիածանագեղ այգալոյսեր զիրար կը համբուրեն: Քրիստոսի հետեւիլ և Անոր Հինգերորդ Աւետարանը իմանալ, կոչո՛ւնք մը և հոգեղէն խնճոյք մըն է, ուր բազմաթիւ կնճռոտ հարցումներ կը լուսաբանուին, ուր հաւատքը **ճանաչողութիւն** կը դառնայ և հոգեկան դառնութիւնները կ՛անյայտանան: Յայնժամ դուն կը դառնաս կենսախըրախոյս, խանդավառ և առինքնող Քրիստոնեայ, որովհետեւ **ճանչցած** կ՛ըլլաս ճշմարիտ Տէրդ՝ Յիսուս Քրիստոսը:

Սեպտ. 28, 1988
Թորոնթօ